Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0424U000176

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 28-06-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яковенко Олександр Іванович
2. Oleksandr I. Yakovenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 03.00.05

Назва наукової спеціальності: Ботаніка

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 05-07-2024

Спеціальність за освітою: Екологія та охорона навколишнього середовища

Місце роботи здобувача: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, буд. 53, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.215.01

Повне найменування юридичної особи: Національний ботанічний сад ім. М. М. Гришка Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417228

Місцезнаходження: вул. Садово-Ботанічна, буд. 1, Київ, 01014, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, буд. 53, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.29.35

Тема дисертації:

1. Рослинність лесових «островів» Чернігівського Полісся: синтаксономія, антропогенна трансформація, охорона.

2. Vegetation of the Chernihiv Polissia's loess "islands": syntaxonomy, anthropogenic transformation, conservation.

Реферат:

1. Дисертаційна робота присвячена аналізу синтаксономічного різноманіття рослинності лесових «островів» Чернігівського Полісся, з'ясуванню особливостей рослинного покриву, трансформованого внаслідок значної антропогенної освоєності території, та його созологічній оцінці. Лесові «острови» з поміж інших територій Чернігівського Полісся визначаються значним поширенням ландшафтних комплексів з лісостеповими ознаками, а також високим ступенем антропогенного навантаження, що наклало відбиток на рослинний покрив регіону. Найпоширенішими серед лісової рослинності є нітрофільні фітоценози класу Robinietea. Угруповання чагарників (Salicetea purpureae) та дерев (Alnetea glutinosae) представлені у зволожених ландшафтних комплексах всіх лесових «островів». Широколистяні ліси представлені угрупованнями класів Carpino-Fagetea sylvaticae та Quercetea robori-petraeae. Соснові ліси класу Pyrolo-Pinetea sylvestris

трапляються зрідка. Останні 22 роки відбувається зростання лісистості лесових «островів» за рахунок заростання узлісь і перелогів. Лучну рослинність здебільшого представляють фітоценози класу Molinio-Arrhenatheretea. Узлісні угруповання класів Trifolio-Geranietea sanguinei і Epilobietea angustifolii трапляються зрідка. У складі вищої водної рослинності найбільше синтаксономічне багатство має клас Phragmito-Magnocaricetea. Угруповання класу Lemnetea поширені у водоймах усіх лесових «островів». Поширення фітоценозів класу Potametea обмежене несприятливими умовами. Клас Stellarietea mediae є найпоширенішим (78%) серед синантропної рослинності. Рудеральні угруповання Artemisietea vulgaris найчастіше трапляються в місцях ведення екстенсивного тваринництва. Нітрофільні високотравні угруповання Galio-Urticetea чергуються з угруповання літніх однорічників Bidentetea на пересихаючих ділянках стоячих водойм. На ділянках, де збереглася природна рослинність (близько 13%), виявлено – 26 міжнародного, національного та регіонального рівнів охорони, а також угруповання (насамперед водні та прибережно-водні) 23 асоціацій, біотопи яких охороняються за Директивою Ради Європи 92/43/ЄЕС. З метою збереження природної рослинності та оптимізації природно-заповідної мережі лесових «островів» Чернігівського Полісся і суміжних з ними територій обґрунтовано створення трьох ландшафтних заказників місцевого значення.

2. The dissertation is devoted to the analysis of the syntaxonomic diversity of the vegetation of the Chernihiv Polissia's loess "islands", to the identification of the peculiarities of the vegetation cover transformed as a result of significant anthropogenic development of the territory, and to its sociological assessment. Loess "islands" among other territories of Chernihiv Polissia are defined by a significant spread of landscape complexes with forest-steppe features, as well as a high degree of anthropogenic load, which left an imprint on the vegetation cover of the region. The most common among the forest vegetation are nitrophilous phytocenoses of the Robinietea class. The communities of shrubs (Salicetea purpureae) and trees (Alnetea glutinosae) are represented in the humid landscape complexes of all loess "islands". The broad-leaved forests are represented by the communities of the Carpino-Fagetea sylvaticae and Quercetea robori-petraeae classes. The Pyrolo-Pinetea sylvestris pine forests occur occasionally. In the last 22 years, the forest cover of the loess "islands" has been growing due to the overgrowth of the outskirts of a wood and fallows. The meadow vegetation is mostly represented by the phytocenoses of the Molinio-Arrhenatheretea class. The wood outskirts communities of the Trifolio-Geranietea sanguinei and Epilobietea angustifolii classes occur occasionally. As a part of higher aquatic vegetation, the Phragmito-Magnosaricetea class has the greatest syntaxonomic richness. The communities of the Lemnetea class are common in the reservoirs of all loess "islands". The distribution of the phytocenoses of the Potametea class is limited by unfavorable conditions. The Stellarietea mediae class is the most common (78%) among the synanthropic vegetation. The Artemisietea vulgaris ruderal communities most often occur in places of extensive animal husbandry. The Galio-Urticetea nitrophilous tall herbaceous communities alternate with the Bidentetea summer annual communities in drying areas of stagnant water bodies. In the areas where the natural vegetation has been preserved (about 13%), 25 species of international, national and regional levels of protection have been found, as well as the communities (primarily aquatic and coastal-aquatic) of 23 associations, whose biotopes are protected under the Council of Europe Directive 92/43/EEC. In order to preserve the natural vegetation and optimize the naturereserve network of the Chernihiv Polissia's loess "islands" and the territories adjacent to them, the creation of three landscape reserves of local importance has been substantiated.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Раціональне природокористування

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Danko, H., Lukash, O., Morozova, I., Boiko, V., & Yakovenko, O. (2021). The meadow, psammophytic and ruderal plant communities with Solidago canadensis L. in Chernihiv Polesie (Ukraine). Studia Quaternaria, 38(2), 149–158. https://doi.org/10.24425/sq.2021.136832
- Lukash, O., Miroshnyk, I., Yakovenko, O., & Strilets, S. (2019). The vegetation of the cretaceous outcrops of Novhorod-Siverskyi Polesie loess “islands” (Ukraine) and the new locality of Gentiana cruciata L. Ecological Questions, 30(1), 21–33 DOI: https://doi.org/10.12775/EQ.2019.005
- Lukash, O., Strilets, S., Yakovenko, O, Miroshnyk, I., Dayneko, N., Sliuta, A., Kupchyk, O., Sazonova, O., & Morozova, I. (2021). Prediction on the content of radionuclides and heavy metals of the Solidago canadensis L. use as a honey resource in Polesie. Ecological Questions, 32(4), 1–21. DOI: https://doi.org/10.12775/EQ.2021.032
- Lukash, O., Yakovenko, O., & Miroshnyk, I. (2018). The mechanical degradation of the land surface and the present state of the loess “islands” plant cover of Chernihiv Polesie (Ukraine). Ecological Questions, 29(4), 23–34. DOI: https://doi.org/10.12775/EQ.2018.026
- Карпенко, Ю. О., & Яковенко, О. (2017). Регіональна екологічна мережа Чернігівської області: основні структурні елементи та її роль у збереженні біологічного різноманіття і ландшафтів північного сходу України. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія, 3, 133–139.
- Яковенко, О. (2022). Вища водяна рослинність лесових «островів» Чернігівського Полісся. Вісник Львівського університету. Серія біологічна. 87, 23–31. http://dx.doi.org/10.30970/vlubs.2022
- Лукаш, О. В., Данько, Г. В., Яковенко, О. І., Бойко, В. В., Шахназарян, О. І., Морозова, І.В., Ступак, Ю.В. (2023). Знахідки чужорідних видів у Чернігівському районі Чернігівської області. Знахідки чужорідних видів рослин та тварин в Україні. Серія: Conservation Biology in Ukraine, 29, 260–266.
- Яковенко, О. (2023). Геоінформаційний аналіз змін лісової рослинності лесових «островів» Чернігівського Полісся. BHT: Biota. Human. Technology, 2, 31–40. https://doi.org/10.58407/bht.2.23.3
- Яковенко, О. (2023). Лісова рослинність лесових «островів» Чернігівського Полісся. Biota, Human, Technology. 3, 34–59 https://doi.org/10.58407/bht.3.23.3
- Яковенко, О., & Петренко, О. (2008). Ретроспективний аналіз структури ландшафтних комплексів Менського району (в межах лесового острова). Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. 17, 41–45.
- Карпенко, Ю. О., & Яковенко, О. І. (2013). Природно-географічні особливості поліської частини Чернігівської області. У Т. Л. Андрієнко (Ред.), Біологічне та ландшафтне різноманіття лісових територій ПЗФ Лівобережного Полісся в межах Чернігівської області (с. 5–10). Золоті ворота.
- Яковенко, О. І. (2013). Ландшафтна структура лісових територій ПЗФ поліської частини Чернігівської області. Біологічне та ландшафтне різноманіття лісових територій ПЗФ Лівобережного Полісся в межах Чернігівської області. Ред. Т. Л. Андрієнко, (с. 123–135). Золоті ворота.
- Lukash, O., Karpenko, Y., Sverdlov, V., & Yakovenko, O. (2020). Parki krajobrazowe regionu czernihowskiego (Ukraina Północna). Rola i funkcjonowanie parków krajobrazowych w rezerwatach biosfery (s. 365–378). Wydawnictwo Naukowe UMK
- Лукаш, О. В., Яковенко, О. І. & Данько, Г. В. (2019, 16-18 травня). Фітоценотичні наслідки деградації лесових островів та пісків Чернігівського Полісся. Науковий вісник : VinSmartEco: збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції, Вінниця, Україна. (С. 115–116).
- Яковенко, О. І. (2015, 17–18 вересня). Аналіз ерозійних ландшафтних комплексів Чернігівського Полісся (на прикладі лесових островів). Історико-археологічний та природно-екологічний потенціал Мезинської округи: минуле, сучасне та перспективи розбудови: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 50-й річниці заснування Мезин. археол. наук.-дослід. музею та 85-літтю від дня народж. відомого краєзнавця і археолога, засн. Мезин. музею В. Є. Куриленка, Чернігів, Україна. (С. 101–104).

- Яковенко, О. І., Бойко, В. В., & Лукаш, О. В. (2021, 31 березня). Найбільш поширені інвазійні види рослин Ріпкинсько-Чернігівського лесового «острова». Збереження рослин у зв'язку зі змінами клімату та біологічними інвазіями: матеріали міжн. наук. конф., Біла Церква, Україна. (С. 249–252).
- Яковенко, О. І. (2023, September 27-29). Геоінформаційний аналіз характеру змін рослинного покриву лесових «островів» Чернігівського Полісся за багатоспектральними аерокосмічними знімками. Natural Resources of Border Areas under a Changing Climate. The 7th International Scientific Conference: the program, abstracts, Chernihiv, Ukraine. (P. 124–125).
- Яковенко, О. І. (2013, 24–25 жовтня). Загальні тенденції зміни клімату Чернігівського Полісся. Сучасні проблеми природничих наук та методики викладання: матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., Ніжин, Україна. (С. 144–145).
- Яковенко, О. І. (2009, жовтня). Історія господарського освоєння ландшафтних комплексів «лесових островів» Чернігівського Полісся. Українська історична географія та історія географії в Україні: матеріали міжнародної накової конференції, Чернівці, Україна. (С. 94).
- Яковенко, О. І. (2022, 1–2 грудня). Мережа природно-заповідних територій лесових «островів» Чернігівського Полісся: стан та перспективи розширення. Екологія. Довкілля. Енергозбереження: збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, Полтава, Україна. (С. 84-85).
- Яковенко, О. І. (2014, 20 февраля). Особливості тектонічної будови лесових островів Чернігівського Полісся. Приоритеты научной ценности особо охраняемых природных территорий Черниговского Полесья: материалы междун. научно-практич. семинара, Чернигов, Украина. (С. 84-85).
- Яковенко, О. І. (2012, 25–26 вересня). Різноманітність ландшафтів лісових територій природно-заповідного фонду Лівобережного Полісся у межах Чернігівської області. Навколишнє середовище і здоров'я людини: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. семінару, Полтава, Україна. (С. 28–30).
- Яковенко, О. І. (2022, 6 грудня). Синтаксономія антропогенно трансформованої лісової рослинності лесових «островів» Чернігівського Полісся. Сучасний стан лісівничої освіти та виробництва: виклики, проблеми та перспективи розвитку в умовах реорганізації лісогосподарських підприємств та змін клімату, Бобровиця, Україна. (С. 81-83).

Наукова (науково-технічна) продукція: обгрунтування створення природно-заповідних територій

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лукаш Олександр Васильович
2. OLEKSANDR LUKASH

Кваліфікація: д.б.н., професор, 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2702-6430

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, буд. 53, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коломійчук Віталій Петрович
2. Vitaliy P. Kolomiychuk

Кваліфікація: д. б. н., доц., 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5767-344X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевера Мирослав Васильович
2. Myroslav V. Shevera

Кваліфікація: к. б. н., старший науковий співробітник, 03.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05417199

Місцезнаходження: вул. Терещенківська, буд. 2, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Мельник Віктор Іванович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Мельник Віктор Іванович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Негараш Юлія Миколаївна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна